

БРОЈАНИЦА ОД ГРАШКА¹

На малом дворишту испред летње кухиње, баба ми Марија, или само Мара (јер овде се од надимака или скраћених облика имена бежало теже него од судбине), и те, као и сваке претходне године, почињала би да служи свој готово литургијски прецизан и посвећен ритуал. Ритмом који су диктирале болне артритичне руке, износила би најпре голубије плаву ванглу, дна толико широког да се на њему пеглао кућни веш. Минут касније, вукла би за собом голем пластични џак, који ће за свог века претурити робе колико солидан содацијски шпедитер. Кроз рупе на џаку пробијале су махуне, попут палца на пробушеној чарапи. Коначно, угледао бих је како у левој руци држи шамлицу, а у десној омањи нож. Тај нож у кући је обављао више послова него онај „швајцарски“, са десет додатака.

Онда би моја баба, која је за мужем везала мараму пре четрдесете, седела сатима, не помичући ништа осим рамена. Лактови, леђа и кукови, сатима би остајали у истом положају. Зглобова отвордних попут израслина на кори брезиног стабла, узимала би махуне грашка, парала их невероватно вешто, а затим претакала зрна у ванглу, у коју би најпре падала уз продоран звук, који је постајао све тиши, готово туп, како би се посуда пунила. У неком непојамном миру, моја баба би чистила грашак. Пуне, сјајно зелене махуне, под притиском њених прстију пропуштале би сочна, мирисна зрна. Слика која би се тих часова у једноличном ритму понављала стотинама пута. Толико да ми се чинило да заправо више нема почетка и никада неће престати.

Као опчињен, читаво поподне стајао бих поред ње, свестан да присуствујем остварењу свечаног договора између природе, човека и оне силе, коју смо с колена на колена у кући зазивали када нам друге помоћи није било. Иако главу ни на трен није окретала према мени, баш као ни било где другде, знао сам да ужива у мом присуству. Ако ништа друго, носио сам име оног младог мушкарца, црних узаних бркова и беле кошуље подврнутих рукава, који јој је ономад украо салашарско срце. Његово име срицао бих суботом, како стоји лепим ћириличним словима уклесано на споменику, ту одмах десно, са улаза у надаљско гробље. Мера мог одрастања била је да и мене једном зову Илија, уместо свих оних деминутива којима су ме посипали онако неухрањеног.

Грашак је падао у ванглу, попут расуте бројанице.

Много година касније, после десетина прочитаних књига и дугог самовања, наишао сам на можда најбољи опис читаве зен филозофије: „Када ходаш, ходај. Када једеш, једи“. И то је све.

У летњим сатима, на предњем дворишту наше куће, моја баба је чистећи грашак била попут монаха религије за коју никада неће сазнати. Усмерена, посвећена и предана, попут потока који спокојно тече ка реци у коју ће се једнога дана улити.

У временима када су велике казаљке показивале сате, а мале минуте, јер ови никоме заправо нису били ни потребни, лако се рађало. Још лакше умирало. Било је брачних прељуба и природних пошаста. Суше, поплаве, пожари. Причало се о многим тајанственим, опасним и благородним стварима. И ратовало се. Увек се изнова ратовало. Одлазило се безусловно. Враћало по срећи и божјој промисли. Једне ствари се бојало више од свега што је по земљи икада ходало или гмизало. Страховало се од случајности.

Само је она језива. А једина светиња пред којом она узмиче јесте ред. Када се иде редом, ни умрети није тешко. Нормалност, изражена у вечној монотонији живота, била је привилегија срећника.

Мирис младог грашка давао ми је мир и уводио ме у стање неке савршене остварености. Давао осећај да сам свој и међу својима.

С првим знацима вечери, од комшијског чардака, почели би да се навлаче црни облаци, у којима сам тражио и виђао облике који би ме радовали или плашили, попут неких митских створења или само праменова вашарске вуне. У џаку би остајало махуна тек за неколико прегршти. Баба би спуштала нож и истом руком подбочила леђа. Устајала би ослањајући се на колена, која су је упркос годинама и даље добро слушала. Једноличним покретима узимала би шамлицу и нож, па без иједног знака да икако може бити другачије, кретала према летњој кухињи.

Ближила се вечера. Требало је ољуштити неколико кромпира и пресећи их на полице. Литургија је завршена. Следила је причест. Након које ћемо сви отићи на починак.

Спокојни попут оних који знају да им хаос света никада није ишао на руку.

Блажени попут неписменог, који је у овој бескрајној равници света слова учио и читао са земље на којој се рађао, на којој и под којом ће вековати.

Само нек реда буде. За даље се не пита.

1- Одломак из књиге Илије Туцића „На крају почетка“.